

УДК 351.824.11:33.332

Т.Д. ТАУКЕШЕВА, канд. екон. наук

Департамент бюджету і фінансів Харківської міської ради

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА МІСТА ХАРКОВА

В статті розглянуто актуальні питання реформування житлово-комунального господарства щодо практичної реалізації інвестиційної діяльності комунальних підприємств.

В статье рассмотрены актуальные вопросы реформирования жилищно-коммунального хозяйства по практической реализации инвестиционной деятельности коммунальных предприятий.

The article deals with the urgent issues of housing and utilities reform as to the practical implementation of investment activity of utility enterprises.

Ключові слова: інвестиційний проект, житлово-комунальне господарство, модернізація, реформування.

Аналіз сучасних проблем житлово-комунальної сфери міста Харкова та визначення чинників, що впливають на процес розвитку та реформування житлово-комунального господарства, дають підстави стверджувати про невідкладне інвестування багатогалузевої структури житлово-комунального комплексу. Відсталість галузі в реновації не дозволяє забезпечити конкурентоспроможність послуг та стійке економічне зростання цієї найважливішої соціально-економічної сфери [5].

Виходячи із реальних обставин, що склалися в житлово-комунальному секторі економіки, одним з основних напрямів реформування житлово-комунального господарства виступає інвестиційна діяльність комунальних підприємств. Але, збитковість більшості комунальних підприємств (за результатами роботи за 2012 рік 63,6% підприємств житлово-комунальної сфери міста Харкова мають від'ємний фінансовий результат на загальну суму 341,9 млн. гривень) не дозволяють за рахунок власних коштів здійснювати технічну й технологічну модернізацію.

Тому, реалізація інвестиційних проектів та програм у житлово-комунальне господарство складає окреме питання, вирішення якого потребує особливого підходу як на державному так і на регіональному рівнях, враховуючи, що в зв'язку з переходом до ринкової економіки, основними споживачами житлово-комунальних послуг виступають населення та бюджетні установи.

Практичні напрацювання здійснення інвестиційної діяльності в сфері житлово-комунального господарства міста Харкова свідчать про поступовий перехід від екстенсивного типу розвитку виробництва послуг, що ґрунтується на традиційній технології економічної ефективності капітальних вкладень, до інтенсивного та інноваційного, що полягають у розробці та втіленні прогресивних технологій, впровадженні високопродуктивного обладнання, і, як наслідок, у підвищенні якості та різноманітності послуг.

При цьому, актуальним видається поєднання інструментів фінансового ринку та державної підтримки для стратегічного плану розвитку інвестиційної діяльності комунальних підприємств та залучення іноземних кредитів під державні гарантії.

Ця організаційна форма інтеграції фінансового капіталу використовується для інвестування модернізації каналізаційних насосних станцій міста Харкова.

При підтримці Харківської міської ради, яка виступила гарантом договору про субкредитування між Міністерством фінансів України, Міністерством з питань житлово-комунального господарства та комунальним підприємством каналізаційного господарства «Харківкомуночиствод» (правонаступником якого є комунальне підприємство «Харківводоканал»), залучено кошти Міжнародного банку реконструкції та розвитку (на 20 років з пільговим періодом – 5 років) на реалізацію проекту щодо впровадження енергозберігаючого насосного обладнання.

На сьогодні, під гарантії Харківської міської ради Міністерством фінансів України зі Світовим банком опрацьовуються проекти з енергоефективності в секторі централізованого тепlopостачання та водовідведення. Реалізація цих проектів передбачає отримання значного ефекту з енергозбереження за допомогою альтернативних джерел теплової та електричної енергії, забезпечення доступу до довгострокового фінансування, зниження експлуатаційних витрат на виробництво послуг та покращення фінансового стану комунальних підприємств.

З метою отримання позитивних зрушень з питання використання побутових відходів заслуговує на увагу проект будівництва комплексу з переробки твердих побутових відходів із системою збору, утилізації газу, утвореного на полігоні, та виробництва електричної енергії в м. Дергачі Харківської області. Будівництво такого сучасного сміттяпереробного заводу є інвестиційною перспективою, що дорого коштує, і тому може бути здійснено тільки за умови державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності учасників проекту.

У 2012 році за рахунок коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища та коштів бюджету м.Харкова профінансовано розробку проектно-кошторисної документації на будівництво цього об'єкту в сумі 21,0 млн. гривень. Але, в подальшому успішність вирішення завдання по переробці сміття потребує об'єднання зусиль щодо інвестування проекту за принципами публічно-приватного партнерства, отримання міжнародної фінансової підтримки в рамках Стратегії Європейського Союзу, створення економічних механізмів державного регулювання процесом формування конкурентних стимулів для ефективного функціонування такого заводу.

Враховуючи, що реалізація інвестиційних рішень потребує значних коштів, яких у комунальних підприємств бракує, органами державної та місцевої влади здійснюються заходи щодо забезпечення сталого розвитку житлово-комунального господарства та його реформування [5].

Так, внесено зміни до Бюджетного кодексу України стосовно створення у складі державного бюджету фонду регіонального розвитку в обсязі не менше одного відсотку прогнозного доходу загального фонду, критеріїв його розподілу між адміністративно-територіальними одиницями та напрямів використання коштів, що передбачають їх спрямування на виконання державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку державних цільових програм та інвестиційних програм (проектів) [1].

Протягом останніх років у державному бюджеті передбачається субвенція місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги централізованого водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла в зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися відповідними органами державної влади чи органами місцевого самоврядування. Погашення заборгованостей за рахунок коштів субвенції за окремими статтями, в першу чергу за спожиту електроенергію та газ, дозволяє підприємствам направляти вивільнені кошти на реалізацію інноваційних рішень.

Водночас, Харківською міською радою щороку підприємствам комунальної власності територіальної громади надається пільга зі сплати земельного податку з подальшим використанням вивільнених коштів на зміцнення матеріально-технічної бази. Так в 2013 році комунальні підприємства міста отримали можливість спрямувати

26,1 млн. гривень на оновлення основних засобів, технічне переоснащення та модернізацію виробництва.

За рахунок коштів бюджету міста Харкова здійснюється фінансування окремих заходів Програми розвитку та реформування житлово-комунального господарства міста Харкова на 2011-2014 роки, що пов'язані з впровадженням ресурсозберігаючих технологій, пілотних проєктів модернізації інженерного обладнання житлового фонду та формуванням інноваційного розвитку комунальної інфраструктури.

Проте, постійне збільшення розмірів бюджетної підтримки галузі не здатне активізувати інвестиційну діяльність комунальних підприємств та трансформувати інфраструктурні інноваційні програми в практичну площину.

Вирішення цього питання можливо за умови удосконалення напрямів бюджетної підтримки як чинника стимулювання розвитку державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві, створення моделі фінансового та матеріально-технічного забезпечення заходів реалізації інвестиційних проєктів.

Як зазначив голова Комітету Верховної Ради з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та регіональної політики С. Кілінкаров на комітетських слуханнях з розгляду проблемних питань реалізації Закону України про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів тепло -, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності, наявна система державного регулювання діяльності в цих сферах потребує суттєвого вдосконалення, а існуючи в галузі проблеми неможливо розв'язати без залучення фінансових та інтелектуальних ресурсів приватного сектору [6].

Залученню приватних інвестицій до реалізації інвестиційних проєктів сприятиме перегляд тарифної політики та принципів надання державної підтримки, враховуючи ризики, пов'язані з діяльністю у цій сфері.

По-перше, несвоєчасність, складність та тривалість прийняття тарифів на житлово-комунальні послуги, зростаюча вартість енергоресурсів, зміна мінімальної заробітної плати та надання послуг раніше, ніж отримання оплати за них, призводить до економічних втрат підприємств-надавачів послуг та знижує економічну рівновагу їх діяльності.

По-друге, не стимулює залучення інвестиційних ресурсів методика встановлення тарифу, оскільки формування його складових здійснюється на підставі фактичних витрат за попередній період, які не відповідають реальним витратам.

В зв'язку з викладеним, стає очевидним, що економічне регулювання тарифів потребує внесення змін до Закону України «Про житлово-комунальні послуги» в частині визначення економічно обґрунтованих витрат на виробництво житлово-комунальних послуг з урахуванням прогнозованості їх зростання. Тарифоутворення на житлово-комунальні послуги повинно враховувати прогнозний показник зростання індексу споживчих цін, що затверджується при схваленні основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на середньострокову перспективу та передбачати перерахунок сум оплати послуг споживачем у випадку, коли фактичний показник зростання індексу споживчих цін буде менше.

Підґрунтям мотивації залучення інвестицій в житлово-комунальну сферу виступає удосконалення законодавчої бази з оподаткування.

Податковим кодексом України передбачено стимулюючі фактори для суб'єктів господарювання стосовно оподаткування прибутку підприємств енергетичної галузі в межах витрат, спрямованих на повернення кредитів у рамках інвестиційних програм, 50% прибутку, одержаного від впровадження енергоефективних заходів і проєктів тощо [2]. Але, є доречним для підприємств житлово-комунальної сфери запровадити диференційовані ставки податку на прибуток з урахуванням специфіки галузі та рентабельності виробництва [5].

Сприятиме активізації інвестиційної діяльності також введення спеціального режиму оподаткування діяльності виробників (виконавців) житлово-комунальних послуг з податку на додану вартість з подальшим використанням вивільнених коштів на технічне переоснащення.

В контексті інвестиційної проблематики суттєвого значення набуває питання своєчасного проведення розрахунків за наданні окремим категоріям громадян пільги та субсидії населенню з оплати житлово-комунальних послуг. Недосконалість системи надання пільг та субсидій, порядку перерахування субвенцій державного бюджету місцевим бюджетам, методики нарахувань пільг призводить до постійного існування як кредиторської так і дебіторської заборгованості у підприємств-надавачів послуг. Негативну роль у формуванні інвестиційного ресурсу підприємств відіграє проведення залікових схем (клірингових розрахунків) за наданні послуги.

Консолідації коштів на рахунках підприємств сприяло б визначення граничного обсягу проведення безготівкових розрахунків з оплати житлово-комунальних послуг за надані пільги та субсидії населенню (наприклад, 60%). Застосування такої схеми розрахунків не

тільки зменшило б кредиторську та дебіторську заборгованість підприємств-постачальників послуг, але й дало можливість підприємствам спрямовувати решту коштів (40%) на оновлення виробничого потенціалу.

Тому, доцільним здається внесення змін до Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 №256 (зі змінами), в частині визначення алгоритму розподілу платежів у готівковій та безготівковій формах для житлово-комунальних підприємств.

Таким чином, результативність інвестиційної діяльності в сфері житлово-комунального господарства міста Харкова залежить від створення привабливого економічного середовища, що спрямовано на перспективу розвитку інновацій та задоволення потреб споживачів.

1. Бюджетний кодекс України від 08.07. 2010 №2456-VI: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Податковий кодекс України від 02.12. 2010 №2755-VI: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 №1875-IV: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

4. Постанова Кабінету міністрів України від 04.03.2002 № 256 «Про затвердження Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Таукешева Т.Д. Вдосконалення механізмів державного регулювання інноваційного процесу в житлово-комунальному господарстві / Таукешева Т.Д.//Збірник наукових праць. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Економічна». – Х: ХНУ, 2011. – № 970. – С. 321-325.

6. Електрон. ресурс. – Режим доступу: <http://minregion.gov.ua>.

Отримано 24.01.2014